

Gerard Kramer

Een vaak gehanteerde stijlfiguur in het Nieuwe Testament

WoordStudie

-

Door stijlfiguren te gebruiken legt een auteur extra accenten in zijn tekst. Ook slaagt hij er daardoor in de aandacht van de lezer steeds net even langer vast te houden dan wanneer hij geen stijlfiguren zou gebruiken. In het literaire Grieks is dat heel normaal. Toch is het een misverstand te menen dat de bijbelschrijvers dat 'natuurlijk' niet deden. Vooral Lucas en Paulus waren er zeer bedreven in. In deze WoordStudie bespreken we er één.

De litotes

Een vaak gehanteerde stijlfiguur is de *litotes*, tegenwoordig vaak met de Engelse term *understatement* aangeduid. Het Gr. woord *litotes* betekent 'eenvoud', van *litos* = 'glad', 'onversierd'. Het is een stijlfiguur waarmee iets schijnbaar zwak wordt uitgedrukt door het tegenovergestelde te ontkennen. In werkelijkheid is het daardoor echter een versterking van de uitdrukking. Als iemand bijvoorbeeld zegt: 'Ik zeg dit niet zonder reden', bedoelt hij te zeggen dat hij juist een heel goede reden heeft om iets te zeggen.

Voorbeelden van een litotes

Hier volgt een reeks voorbeelden uit het Nieuwe Testament¹:

- Johannes 3:34 'want Hij geeft de Geest *niet met mate*';
- Handelingen 12:18 'Toen het nu dag geworden was, was er een *niet geringe* verwarring onder de soldaten';
- Handelingen 15:2 'Toen er nu strijd en *niet weinig* redetwist van de zijde van Paulus en Barnabas tegen hen ontstond';
- Handelingen 19:11 'En buitengewone (lett. '*niet de gewone*') krachten deed God door de handen van Paulus';
- Handelingen 19:23 'Omstreeks die tijd nu ontstond er een *niet geringe* opschudding over de Weg';
- Handelingen 19:24 'Want iemand genaamd Demetrius, een zilversmid die zilveren tempels van Artemis maakte, bracht de kunstenaars *niet weinig* winst aan';
- Handelingen 20:12 'En zij brachten de jongend levend [terug] en werden buitengewoon (lett. '*niet middelmatig*') vertroost';
- Handelingen 21:39 'Ik ben integendeel een Joods man uit Tarsus, een burger van een *niet onvermaarde* stad in Cilicië';
- Handelingen 26:19 'Daarom, koning Agrippa, ben ik dat hemelse gezicht *niet ongehoorzaam* geweest';
- Handelingen 27:20 'Toen er nu vele dagen geen zon en geen sterren waren te zien, en de *niet geringe* storm aanhield';
- Handelingen 28:2 'En de inheemsen bewezen ons buitengewone (lett. '*niet de gewone*') menslievendheid;

¹) Deze voorbeelden zijn ontleend aan Blass / Debrunner / Rehkopf, Grammatik des neutestamentlichen Griechisch, Göttingen 1976, 14. völlig neubearbeitete und erweiterte Auflage, §495,2, en speciaal noot 9. Zie ook de omschrijving van de litotes in A.D. Leeman en A.C. Braet, Klassieke retorica, Groningen 1987, p. 105: 'versterkende omschrijving door de negatie (= ontkenning, GHK) van het tegendeel'. Als voorbeeld van een litotes geven zij 'niet slecht' voor 'erg goed'.

Romeinen 10:16	'Maar <i>niet allen</i> hebben het evangelie gehoorzaamd';
1 Korintiërs 5:6	'Uw roemen is <i>niet goed</i> ';
1 Korintiërs 10:5	'Maar in de meesten van hen had God <i>geen welgevallen</i> ';
1 Korintiërs 11:17	'Nu ik dit beveel, prijs ik [u] niet', omdat u <i>niet ten goede</i> , maar ten kwade samenkomt';
2 Korintiërs 2:11	'want zijn gedachten zijn ons <i>niet onbekend</i> ';
Filippenzen 1:17	'maar de anderen verkondigen Christus uit partijzucht, <i>niet zuiver</i> '.

Ook kan nog worden gedacht aan de zes keer door Paulus gebruikte uitdrukking: 'ik wil *niet* dat u *onbekend* is' (zie Rom. 1:13; 11:25; 1 Kor. 10:1; 12:1; 2 Kor. 1:8; 1 Tess. 4:13).

Oude Sporen 2015

